

A

ACCIPIO 3 -cepi, -ceptum – KAP, ELFOGAD

Beneficium accipere libertatem est vendere. [Publil. Syr. sententiae]

✧ *Ki másnak jótéteményéből él, elvesztette szabadságát.* [Dugonics]

✧ *Ajándékelfogadás, szabadságeladás.* [Szirmay]

li, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. [Biblia: 1 Cor. (Kor.) 9: 24.]

✧ *Sokan futnak, de csak egy nyeri el a pálmát.* [Kisviczay]

Necessitas dat legem, non ipsa accipit. [Publil. Syr. sententiae]

✧ *Szükség törvényt csinál.* [Erdélyi]

✧ *Nincs a szükségnek szabott törvénye.* [Erdélyi]

Utrique sunt fures: et qui accipit, et qui furatur. [Flor.]

✧ *Akár lopjon, akár a zsákot tartsa, egy tolvajság.* [Dugonics]

ACCUSO 1 – VÁDOL

Qui se excusat, accusat. [Flor.]

✧ *Az idétlen magamentés: vádolás.* [Ballagi]

ACER, ACRIS, ACRE – VAD

Macilenti pediculi acrius mordent. [Flor.]

✧ *Minél hitványabb a tetű, annál jobban csíp.* [Kisviczay]

✧ *Minél hitványabb a tetű, annál inkább harap.* [Dugonics]

ACUO 3 -ui, -utum – ÉLESÍT

Acuit dentes. [Flor.]

✧ *Köszörűli fogát.* [Sirisaka]

✧ *Feni rá a fogát.* [Sirisaka]

ACUTUS 3 – ÉLES

Dolia vacua acutius resonant. [Flor.]

✧ *Hangzik az üres hordó.* [Dugonics]

✧ *Üres hordó jobban kong.* [Erdélyi]

Linguae mulierum: gladium acutum! [Flor.]

- ✧ *Kétélű kard a nyelv is.* [Erdélyi]
- ✧ *Éles a nyelve, mint a köszörült kard.* [Sirisaka]

ADAMANTINUS 3 – KEMÉNY

Adamantinus. [Erasm. adag. I. vii. 43.]

- ✧ *Gyémántnál keményebb.* [Dugonics]

ADAMAS, -antis, m. – GYÉMÁNT

Adamante durior. [Flor.]

- ✧ *Gyémántnál keményebb.* [Dugonics]

ADDO 3 -didi, -ditum – HOZZÁAD

Afflicto non est addenda afflictio. [Flor.]

- ✧ *Ne adj a szomorúnak több ürmöt.* [Dugonics]

Mendacio fucum addit. [Flor.]

- ✧ *Színesnek kell a hazugságnak lenni.* [Kisviczay]

ADIUVO 1 -iuvi, -iutum – TÁMOGAT

Audendum est: fortes adiuvat ipsa Venus. [Tibull. eleg. I. 2. 16.]

– **Fortes adiuvat ipse deus.** [Tibull. eleg. I. 2. 16.]

- ✧ *Isten is a bátor katona mellett hadakozik.* [Dugonics]

Dei facientes adiuvant. [Varro res rust. I. 1.]

– **Deus operantem adiuvat.** [Flor.]

- ✧ *Az Isten a munkálkodókat segíti.* [Kisviczay]
- ✧ *Az Isten is munkára fizet.* [Dugonics]

Fortis fortuna adiuvat. [Terent. Phorm. 203.]

- ✧ *Bátor szívekkel társalkodik a szerencse.* [Kisviczay]
- ✧ *Az, ki nem vesz, nem próbál.* [Decsi]

ADMITTO 3 -misi, -missum – BEFOGAD

Turpius eicitur, quam non admittitur, hospes. [Ovid. trist. V. 6. 13.]

- ✧ *Jobb vendéget nem fogadni, mint gyalázatosan kivetni.* [Erdélyi]

ADOLESCENS, -entis – IFJÚ

Quem di diligit, adolescens moritur. [Plaut. Bacch. 816.]

- ✧ *Kit Isten szeret, ifjanta veszi el.* [Erdélyi]
- ✧ *Kit az Isten szeret, ifjúkorában veszi magához.* [Sirisaka]

ADORO 1 – IMÁD

Plus adoratur sol oriens, quam occidens. [Flor.]

– **Plures adorant solem orientem, quam occidentem.** [Flor.]

✧ *Alkonyodó napot kevesen imádják.* [Erdélyi]

ADULATIO, -onis, f. – HÍZELGÉS

Nulla in amicitis pestis est maior quam adulatio, blanditia, as-sentatio. [Cicero Lael. de amicit. 91.]

– **Adulatio maxima pestis est amicitiae.** [Flor.]

✧ *A rút hízelkedés s hazug incselkedés mérge a barátság-nak.* [Kisviczay]

✧ *Hízelkedés mérge a barátság-nak.* [Kovács Pál]

ADVENIO 4 -veni, -ventum – ELJÖN

Cui advenit unum malum, non advenit solum. [Flor.]

✧ *Nem jár a szerencsétlenség magányosan.* [Kisviczay]

✧ *Nem jár társ nélkül a szerencsétlenség.* [Dugonics]

AEDIFICO 1 – ÉPÍT

Diruit, aedificat. [Horat. epist. I. 1. 94.]

✧ *Egy kézzel épít, a másikkal ront.* [Dugonics]

In aëre vult aedificare. [Augustin. (Szt. Ágoston) serm. 8. 2.]

✧ *Levegőbe épít.* [Erdélyi]

Qui in publico aedificat, multorum censuris patet. [Flor.]

✧ *Ki útfélen épít, sok mestere van.* [Kisviczay]

✧ *Ki úton épít, sok bíróra talál.* [Dugonics]

Super arenam aedificat. [Biblia: Mt. 7: 26.]

– **Aedificavit domum suam super arenam.** [Biblia: Mt. 7: 26.]

✧ *Homokra épít.* [Erdélyi]

AEGER, -gra, -grum – BETEG

Aegri habent opus medico, non bene sani. [Flor.]

✧ *Az egészséges emberek nem szűkölködnek orvos nélkül, hanem a betegek.* [Biblia: Mt. 9: 12.]

✧ *Betegnek kell az orvos.* [Sirisaka]

Crudelem medicum intemperans aeger facit. [Publil. Syr. sententiae]

✧ *Az engedetlen beteg kegyetlenné teszi az orvost.* [Dugonics]

Male secum agit aeger, medicum qui heredem facit. [Publil. Syr. sententiae]

– **Aeger male agit, qui medicum heredem facit.** [Flor.]

✧ *Bolondság orvosod örökkössé tenned.* [Kisviczay]

✧ *Bolond, ki orvosát teszi örökkössé.* [Dugonics]

Non est in medico semper, relevetur ut aeger: interdum docta plus valet arte malum. [Ovid. epist. ex Pont. l. 3. 17.]

– **In medico non est semper, relevetur ut aeger.** [Flor.]

✧ *Nem mindig orvos az oka, ha meghal a beteg.* [Erdélyi]

✧ *Nem minden halálnak orvos az oka.* [Dugonics]

AEGROTO 3 – BETEG

Aegroto, dum anima est, spes est. [Cicero epist. ad Attic. IX. 10. 3.]

✧ *A beteg, míg piheg, mindig remél.* [Kovács Pál]

✧ *A beteg, míg él, mindig remél.* [Margalits]

Dum valemus, aegrotis facile consilia damus. [Flor.]

– **Facile omnes, cum valemus, recta consilia aegrotis damus.**
[Terent. Andr. 309.]

✧ *Egészséges a betegnek könnyen adhat tanácsot.* [Kisviczay]

✧ *Könnyen beszél az egészséges a beteggel.* [Ballagi]

AEQUALIS, -e – EGYENLŐ

Aequale pondus tolerabilius. [Flor.]

✧ *Egyenlő teher senki nyakát nem szegi.* [Kisviczay]

Aequalis divisio non conturbat fratres. [Flor.]

✧ *Egyenlő osztály nem támaszt hadat.* [Erdélyi]

✧ *Egyenlőség nem támaszt hadat.* [Kisviczay]

AEQUUS 3 – IGAZSÁGOS

Qui statuit aliquid parte inaudita altera, haud aequus fuit. [Seneca Med. 199-200.]

✧ *A jó bírónak mind a két részt meg kell hallgatnia.* [Kisviczay]

✧ *Mind a két pöröst meghallgatja az okos bíró.* [Dugonics]

AESTAS, -atis, f. – NYÁR

Aestate paenulam deterit. [Flor.]

– **Aestate laenam deterit.** [Flor.]

✧ *Nyárban szaggatja a téli bundát.* [Dugonics]

✧ *Nyárban szaggatja a téli subát.* [Kisviczay]

AETHIOPS, -opis, m. – SZERECSEN

Aethiopem lavat. [Flor.]

– **Aethiopem dealbat.** [Flor.]

✧ *Szerecsent mosdat.* [Dugonics]

AGER, AGRI, m. – SZÁNTÓFÖLD

Capram immittere in agrum surcularium. [Flor.]

✧ *A kecskét kertedben ne felejtst.* [Dugonics]

✧ *Kecskére bízza a kertet.* [Dugonics]

Oculi et vestigia domini: res agro saluberrima. [Colum. res rust. IV. 18.]

✧ *A földet a gazda lábnyoma hizlalja.* [Magyar Nyelvőr 2.]

Optimus est fimus, qui cadit de calceis domini in agrum. [Flor.]

✧ *Legjobb trágya az, melyet a gazda saruján visz a földre.* [Sirisaka]

✧ *Nincs annál jobb trágya, melyet a gazda csizmáján visz a szántóföldre.* [Erdélyi]

AGNOSCO 3 -novi, -nitum – RÁISMER

Furem fur agnoscit et lupus lupum. [Flor.]

✧ *Könnyű a latornak a latrot megismerni.* [Ballagi]

AGNUS, -i, m. – BÁRÁNY

Agnorum sub pelle lupi. [Marcell. Palingen. zodiacus vitae V. 590.]

✧ *Báránybőrben farkas.* [Erdélyi]

Agnus Dei. [Biblia: Jn. 1: 29.]

✧ *Isten báránya.* [Biblia: Jn. 1: 29.]

Lupo agnum eripere postulat. [Plaut. Poenul. 776.]

– **Lupo agnum eripere.** [Plaut. Poenul. 776.]

✧ *Nehéz a bárányt a farkas szájából kivonni.* [Kisviczay]

Lupus et agnus. [Phaedr. fabul. I. 1. 1.]

✧ *A farkas és a bárány.* [Erdélyi]

✧ *Bárány és farkas együtt.* [Erdélyi]

ALA, -ae, f. – SZÁRNY

Fama repleta malis velocius evolat alis. [Flor.]

✧ *Gonosz hírnek gyorsabb a szárnya.* [Sirisaka]

✧ *Rossz hír jobban megy.* [Erdélyi]

ALBUS 3 – FEHÉR

Album et nigrum novit. [Flor.]

✧ *Tudja, mi fehér, mi fekete.* [Erdélyi]

Corvo rarior albo. [Juvenal. sat. 7. 202.]

– **Corvus albus.** [Flor.]

✧ *Fehér holló.* [Ballagi]

✧ *Ritka, mint a fehér holló.* [Dugonics]